

III.3 SAMOZAPOSLENI IN PREKARNI DELAVCI V DRŽAVAH SHARE: NEKAJ OSNOVNIH UGOTOVITEV

Andrej Srakar,

Inštitut za ekonomska raziskovanja

III./274

Ključne ugotovitve:

- Med samozaposlenimi je večji delež moških, kar je nekoliko v nasprotju s predstavami o prekarnem delu, kot tistem s prevladujočim deležem t.i. feminiziranih poklicev.
- Delež samozaposlenih se s starostjo zmanjšuje, delež »pravih« prekarnih oblik dela pa povečuje.
- Tako samozaposleni kot prekarni delavci imajo praviloma boljše subjektivno zaznavo dohodka kot zaposleni, kar je uganka, ki terja pojasnilo.
- Več ugotovitev članka je v nasprotju s splošnimi predstavami o prekarnem delu starejših, zato političnim odločevalcem svetujemo podrobnejšo analizo in vpogled v empirične ugotovitve pred sprejemanjem ukrepov na tem področju.

1. Uvod

Področje prekarnega dela je v Sloveniji (pa tudi v večini drugih držav EU) relativno slabo raziskano, kar velja tudi za področje starejših prekarne delavcev. Na področju prevladujejo splošne predstave, da so prekarni delavci deprivilegirani v vseh pogledih. Čeprav osnovne ugotovitve glede tega gotovo zdržijo, želimo v razpravo dodati nekaj dodatnih empiričnih ugotovitev, ki jih omogočajo podatki mednarodne raziskave SHARE med starejšimi od 50 let. V prispevku bomo torej pogledali, kakšne so osnovne značilnosti prekarne delavcev na temelju opazovanja dveh skupin tovrstnega dela: samozaposlenih ter delavcev, ki opravljajo kakršnokoli obliko plačanega dela in se v raziskavi niso opredelili kot zaposleni ali samozaposleni. Njihove značilnosti bomo opazovali v razmerju do vseh drugih vprašancev in do zaposlenih, pričakujemo pa, da bo zlasti njihov gmotni položaj slabši od obeh skupin, s katerima jih bomo primerjali. V prispevku bomo videli, da se vrsta tovrstnih pričakovanj ne potrjuje, kljub temu pa je potrebno jasneje ločevati med samozaposlenimi in drugimi oblikami prekarne dela, kar ima pomen tudi za nadaljnje ukrepe politik na tem področju. Naloga nadaljnega raziskovalnega dela pa je, da se značilnosti starejših delavcev, ki opravljajo prekarno delo, jasneje empirično raziščejo in se s tem preverijo tudi ugotovitve tega prispevka.

2. Teoretična izhodišča

Velike težave nastopijo že pri opredelitvi prekarne delo. Kot ugotavlja evropska študija iz 2004 (ESOPE, 2004), prekarne delo ni statistična kategorija. Slovenska analiza Gubenškove (2013) k temu dodaja, da prekarne delo zagotovo tudi ni pravna kategorija. Zato avtorji študije ESOPE določajo prekarne delo na temelju štirih dimenzij (navezujoč se na delo Rodgersa in Rodgersa, 1989): časovne (stopnja gotovosti glede trajnosti zaposlitve), organizacijske (delavčeva stopnja nadzora nad lastnim delom glede delovnih razmer, delovnega časa in izmen, intenzivnosti dela, zdravja in varnosti), ekonomske (dovoljšnje plačilo in napredovanje na plačni lestvici) in socialne (pravno in sindikalno varstvo pred nepravilnim odpuščanjem, diskriminacijo in nesprejemljivimi praksami na delovnem mestu; sem sodi tudi socialna varnost, tj. dostop do socialnega zavarovanja, ki vključuje dodatke za zdravje, nesreče in brezposelnost) (ESOPE, 2004).

Po drugi strani Cardoso in sodelavci na osnovi študije Tuckerja (2002) opredeljujejo sledeče značilnosti prekarne delo (Cardoso idr., 2014):

- delodajalec lahko delo prekine z le malo najave ali sploh brez najave delavcu;
- delovni čas je negotov in ga lahko delodajalec poljubno spremeni;
- zaslužki so negotovi ali neredni;
- delodajalec lahko poljubno spremeni tudi funkcije dela;
- delavec nima nikakršne eksplicitne ali implicitne pogodbe o trajnejšem delovnem razmerju;
- v praksi ni nobene varnosti pred diskriminacijo, spolnim nadlegovanjem in nesprejemljivimi delovnimi praksami;
- delo je slabo plačano – na ravni minimalne plače ali celo pod njo;
- delavec nima (ali ima le malo) dostopa do običajnih zaposlitvenih pravic in ugodnosti, kot so bolniško nadomestilo, dopust za nego družinskih članov, starševski dopust ali dopust ob smrti v družini;
- delavcu je na voljo le malo ali sploh nikakršne možnosti za nadgrajevanje znanj in sposobnosti prek usposabljanja in izobraževanja;
- delo, ki ga delavec opravlja, ali delovne razmere pri tem so nezdravi ali celo nevarni.

Primeri takšnih oblik delo, kot jih navaja omenjena študija ESOPE, so začasna zaposlitev, podzaposlitev, »kvazi« samozaposlitev, delo na poziv in druge oblike delo (ESOPE, 2004: 9). Gubenškova med takšne oblike delo uvršča tudi pogodbo o zaposlitvi za določen čas, pogodbo o zaposlitvi zaradi opravljanja javnih del, pogodbo z delodajalcem, ki opravlja dejavnost zagotavljanja delo delavcev drugemu uporabniku, pogodbo o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, pogodbo o zaposlitvi za opravljanje delo na domu, pogodbo o zaposlitvi s poslovnimi osebami, podjetniško pogodbo, avtorsko pogodbo, študentsko delo in »prisilni« status samostojnega podjetnika (s. p.) (Gubenšek, 2013: 6). V Sloveniji je postalo pogosto, da se med takšne oblike delo šteje tudi samozaposlitev, ki dejansko

ustreza večini zgoraj navedenih kriterijev po Cardosu in sodelavcih: gre za delo, ki poteka v močno slabših razmerah kot delo zaposlenih (za primerjavo na področju kulture glej npr. Društvo Asociacija, 2010), za delo, kjer so prihodki močno pod siceršnjim povprečjem (ponovno, za primerjavo na področju kulture in medijev glej npr. Društvo Asociacija, Odprta zbornica za sodobno umetnost in Društvo novinarjev Slovenije, 2013), ter delo, kjer sta varnost dela in zastopanje nasproti delodajalcem in državi skorajda neobstoječa.

Iz teh razlogov bomo v našem prispevku obravnavali dve takšni obliki dela, za kateri obstajajo podatki v četrtem valu raziskave SHARE: samozaposlitev ter kakršnokoli plačano delo, ki se ne šteje pod zaposlitev ali samozaposlitev. Ker pod slednje sodijo številne prej navedene oblike dela, bomo drugo skupino imenovali »pravi« prekarji delavci.

3. Podatki in metoda

Pri analizi bomo uporabili dve osnovni vrsti metod. Najprej bomo pogledali osnovne deskriptivne značilnosti obeh navedenih skupin glede na spol, starost (kjer se bomo omejili na vprašance med 50. in 64. letom starosti, saj v Sloveniji starejši od te starosti ne morejo biti samozaposleni, v vzorcu pa je dejansko takšnih, torej starejših od 64 let, ki opravljajo bodisi samozaposlitev ali »pravo« prekarno delo, zanemarljivo malo), izobrazbo, zakonski stan, dohodek, pri čemer bomo obravnavali tako dejansko vrednost dohodka kot njegovo subjektivno zaznavo, in območje bivanja.

Poleg deskriptivnih statistik bomo uporabili tudi osnovno bivariatno analizo in inferenčno statistiko (osnovne hi-kvadrat teste povezanosti med spremenljivkami) za potrjevanje sklepov na osnovi osnovnih deskriptivnih statistik.

Značilnosti obeh obravnavanih skupin bomo primerjali: a) z značilnostmi vseh vprašancev, ki ne sodijo v ti dve skupini; in b) z značilnostmi vseh zaposlenih. Na osnovi predstav v strokovni in laični javnosti (poleg že navedenih študij glej npr. tudi Letourneux, 1998) bi namreč pričakovali, da sta obe obravnavani skupini v deprivilegiranem položaju, ki bo še posebej izražen, če ju bomo primerjali z zaposlenimi.

Pri določanju vrednosti spremenljivk smo uporabili običajne spremenljivke za spol, starost, izobrazbo (kategorije ISCED, 1997), zakonski stan, subjektivni dohodek in območje bivanja, za dejanski dohodek smo sešteli dohodke iz zaposlitve, samozaposlitve in različnih oblik pokojnin.¹

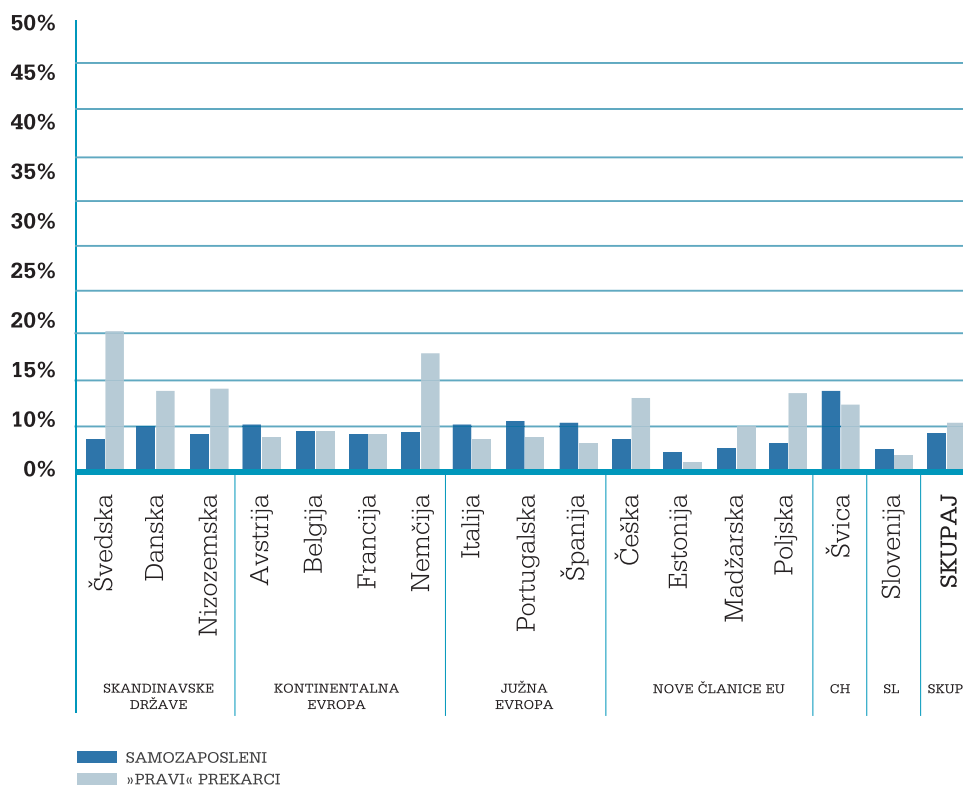
V spodnjem grafu je prikazanih nekaj osnovnih podatkov o deležu obeh obravnavanih skupin med vsemi vprašanimi. Vidimo, da imajo zlasti države vzhodne Evrope (Češka, Estonija, Madžarska in Poljska, pa tudi Slovenija) manjši delež samozaposlenih kot denimo države zahodne Evrope in Skandinavije, še posebej pa države južne Evrope, kjer je ta delež poleg Švice in Avstrije najvišji. Glede oblik »pravega« prekarnega dela pa izstopajo države skandinavskega modela

¹ Ali je nekdo samozaposlen, smo določili iz vprašanj ep009 in ep005 iz vprašalnika SHARE za četrti val, ali opravlja »pravo« prekarno delo, pa na osnovi vprašanja ep002 iz istega vprašalnika.

blaginje (Švedska, Danska, Nizozemska) in Nemčija, ki vse slovijo po svojem poudarku na fleksibilnejših oblikah zaposlitve, kljub temu da seveda ne moremo reči, da je delež prekarnega dela v neki državi povezan z blaginjo države.

SLIKA 1: SAMOZAPOSLENI IN »PRAVI« PREKARNI DELAVCI V DELEŽU MED VSEMI VPRAŠANIMI

Vir: lastni izračuni na temelju podatkov četrtega vala raziskave SHARE

4. Rezultati

V tabeli 1 vidimo rezultate naših primerjav za obe opazovani skupini za vprašance iz vseh držav SHARE, ko jih primerjamo z vsemi vprašanimi zaposlenimi. Kot je vidno, je med starejšimi samozaposlenimi večji delež moških, ravno obratno pa je pri starejših tako med praviimi prekarinimi delavci kot med zaposlenimi večji delež žensk.

V naslednji primerjavi lahko opazimo naslednjo opazno razliko med skupinama: po starostni strukturi so samozaposleni precej bolj podobni zaposlenim: največji delež jih je v populaciji 55–59 let, kasneje delež upade. Po drugi strani delež prekarin delavcev narašča s starostjo, kar kaže, da je prekarno delo starejših delo, ki ga opravljajo starejši, ko ne morejo več biti zaposleni oz. samozaposleni, medtem ko so samozaposleni nadomestna oblika zaposlitve.

Razlike med obema skupinama so prisotne tudi pri izobrazbi. Čeprav je pri vseh treh skupinah največji delež srednješolsko izobraženih, pa je pri samozaposlenih

(in zaposlenih) precej višji delež tistih z visoko izobrazbo kot pri prekarnem delu, kjer je veliko tistih, ki imajo opravljeno zgolj osnovno šolo.

Pri zakonskem stanu razlike med skupinami niso tako izrazite, še vedno pa nam statistični testi potrjujejo, da je med samozaposlenimi nekoliko večji delež tistih, ki živijo s partnerjem, kot med pravimi prekarnimi delavci (enako velja tudi v razmerju samozaposlenih do zaposlenih). Morda je to tudi posledica starostnih razlik, saj so očitno starejši samozaposleni nekoliko mlajši od »pravih« prekarnih delavcev. Prav tako bi to lahko bila posledica območja bivanja, saj je med samozaposlenimi večji delež tistih, ki živijo v ruralnem okolju, kjer bi pričakovali večji pomen družinskih vrednot in s tem bivanja s partnerjem.

Glede dejanskega dohodka ni opaziti kakšnih posebej vznemirljivih posebnosti: zaposleni imajo precej višji dohodek kot samozaposleni ali prekarni delavci. Samozaposleni imajo višji dohodek kot prekarni delavci, razlika pa ni statistično značilna.

TABELA 1: SOCIOEKONOMSKE SPREMENLJIVKE, VSE DRŽAVE, SAMO VPRAŠANCI, STARI 50–64 LET

Vir: lastni izračuni na temelju podatkov četrtega vala raziskave SHARE

VSE DRŽAVE, 50–64 LET		SAMOZAPOSLENI % (N)	"PRAVI" PREKARNI DELAVCI % (N)	ZAPOSLENI % (N)
SPOL	moški	61,18 (1294)	47,02 (766)	46,06 (5459)
	ženske	38,82 (821)	52,98 (863)	53,94 (6392)
STAROST	50–54 let	33,48 (708)	9,33 (152)	38,28 (4537)
	55–59 let	41,37 (875)	30,39 (495)	42,39 (5024)
	60–64 let	25,15 (532)	60,28 (982)	19,32 (2290)
IZOBRAZBA	primarna	22,58 (347)	30,37 (191)	21,12 (1841)
	sekundarna	44,18 (679)	46,58 (293)	49,20 (4288)
	terciarna ali višja	33,25 (511)	23,05 (145)	29,68 (2587)
ZAKONSKI STAN	ima partnerja	77,73 (1644)	74,34 (1211)	75,13 (8904)
	drugo	22,27 (471)	25,66 (418)	24,87 (2947)
NETO MESEČNI PREJEMEK V PRETEKLEM LETU	600 EUR ali manj	35,12 (637)	25,53 (396)	19,71 (2154)
	600–1400 EUR	2,37 (43)	12,96 (201)	3,43 (375)
	1400 EU ali več	62,51 (1134)	61,51 (954)	76,86 (8399)
GOSPODINJSTVO FINANČNO SHAJA SKOZI MESEEC	s težavami	32,43 (469)	40,07 (448)	32,70 (2586)
	zlahka	67,57 (977)	59,93 (670)	67,30 (5323)
OBMOČJE BIVANJA	urbano	59,71 (790)	70,05 (760)	67,24 (5046)
	ruralno	40,29 (533)	29,95 (325)	32,76 (2459)

Zanimivejše pa so ugotovitve glede subjektivne zaznave dohodka. Pričakovano je najslabša tista pri prekarnih delavcih, kjer je tudi največja negotovost zaslužkov, zanimivo pa je, da imajo samozaposleni celo malenkost boljše subjektivno zaznavo dohodka kot zaposleni, čeprav razlika ni statistično značilna. Razlago bi morda našli v razlikah po posameznih poklicih med zaposlenimi in samozaposlenimi, kjer bi pričakovali večje razlike.

Večja razlika med skupinama pa ponovno nastane glede območja bivanja. Samozaposleni precej pogosteje prihajajo z ruralnih območij (med njimi so v Sloveniji denimo samozaposleni kmetje), medtem ko »pravi« prekarni delavci pogosteje prihajajo z urbanih območij. Primerjava zdrži tudi v razmerju do zaposlenih in pokaže, da je »pravo« prekarno delo v razmerju do samozaposlitve verjetno bolj odraz sodobne urbane pokrajine kot pa denimo pogosteje manj razvitih podeželskih območij, za katera je bolj značilna oblika samozaposlitve.

Večina omenjenih povezav je vidnih tudi, ko opazujemo podatke samo za Slovenijo. Pri slednji je prav tako med samozaposlenimi več moških, obratno sliko najdemo med prekarnimi delavci in zaposlenimi. Razlika je tu vidna tudi pri primerjavi prekarnih delavcev in zaposlenih: pri prvih je še nekoliko večji delež t. i. feminiziranih poklicev (glej npr. Jesenovec, 2004; Čeman, 2010).

Enaka povezava kot pri vseh državah SHARE je vidna glede starosti: delež samozaposlenih upada s starostjo, medtem ko s starostjo raste delež »pravih« prekarnih delavcev.

Nekoliko različni so rezultati glede izobrazbe. Če smo pri vseh državah SHARE našli precej višji delež tistih z visoko izobrazbo pri samozaposlenih (in zaposlenih) kot pri prekarnem delu, v Sloveniji izstopajo samozaposleni kot skupina s precej manjšim deležem visoko izobraženih kot obe drugi skupini. Zanimivo je tudi, da je v skupini samozaposlenih zlasti visok delež srednje izobraženih, kar je lahko posledica specifičnih poklicev, ki v Sloveniji prevladujejo med samozaposlenimi (predvsem gre tudi za obrtnike ali delavce v obrtni stroki, kar prav tako kažejo podatki SHARE).

Podobno kot pri državah SHARE, le da še nekoliko močnejše izraženo, testi potrjujejo, da je med samozaposlenimi večji delež tistih, ki živijo s partnerjem, kot med pravimi prekarnimi delavci, kjer je ta delež tudi opazno manjši kot pri zaposlenih, med samozaposlenimi in zaposlenimi pa večjih razlik ni videti. Ponovno je to lahko posledica območja bivanja, saj je med samozaposlenimi in zaposlenimi v Sloveniji precej večji delež tistih, ki živijo v ruralnem okolju, kjer bi pričakovali večji pomen družinskih vrednot in s tem bivanja s partnerjem.

Glede dejanskega dohodka je zanimivo predvsem to, da imajo prekarni delavci nekoliko višje dohodke kot samozaposleni, kar je morda posledica močno ruralnega značaja dela samozaposlenih. Zelo zanimiva povezava, ki bi terjala nadaljnje pojasnilo, pa se kaže pri subjektivni zaznavi dohodka: tako samozaposleni kot prekarni delavci imajo precej boljše zaznavo dohodka kot zaposleni. Povedano se kaže kot slovenska posebnost (pri skupnem povprečju držav SHARE tega ni videti), lahko bi bilo bodisi posledica majhnega vzorca, poseb-

nosti starejše populacije ali razlik med poklici, v vsakem primeru pa bi bilo tu zanimivo v prihodnje ponuditi podrobnejše znanstveno pojasnilo.

Na urbanih območjih najdemo daleč največji delež prekarnih delavcev, precej manjši pa je delež samozaposlenih in zanimivo tudi zaposlenih, kar je morda posledica dokaj neurbaniziranega značaja Slovenije (glej npr. SURS, 2004).

TABELA 2: SOCIOEKONOMSKE SPREMENLJIVKE, SAMO SLOVENIJA, SAMO VPRAŠANCI, STARI 50–64 LET

SAMO SLOVENIJA 50–64 LET		SAMOZAPOSLjeni % (N)	"PRAVI" PREKARNI DELAVCI % (N)	ZAPOSLENI % (N)
SPOL	moški	76,12 (51)	45,16 (14)	49,88 (216)
	ženske	23,88 (16)	54,84 (17)	50,12 (217)
STAROST	50–54 let	46,27 (31)	6,45 (2)	53,81 (233)
	55–59 let	50,75 (34)	35,48 (11)	39,72 (172)
	60–64 let	2,99 (2)	58,06 (18)	6,47 (28)
IZOBRAZBA	primarna	4,48 (3)	19,35 (6)	11,78 (51)
	sekundarna	71,64 (48)	48,39 (15)	55,43 (240)
	terciarna ali višja	23,88 (16)	32,26 (10)	32,79 (142)
ZAKONSKI STAN	ima partnerja	82,09 (55)	90,32 (28)	84,99 (368)
	drugo	17,91 (12)	9,68 (3)	15,01 (65)
NETO MESEČNI PREJEMEK V PRETEKLEM LETU	600 EUR ali manj	50,00 (22)	42,31 (11)	34,73 (124)
	600–1400 EUR	0,00 (0)	3,85 (1)	5,04 (18)
	1400 EU ali več	50,00 (22)	53,85 (14)	60,22 (215)
GOSPODINJSTVO FINANČNO SHAJA SKOZI MESEC	s težavami	39,22 (20)	38,10 (8)	54,55 (174)
	zlahka	60,78 (31)	61,90 (13)	45,45 (145)
OBMOČJE BIVANJA	urbano	40,91 (18)	36,36 (8)	45,66 (142)
	ruralno	59,09 (26)	63,64 (14)	54,34 (169)

5. Ugotovitve in sklep

Čeprav povedano temelji le na deskriptivni in osnovni bivariatni inferenčni analizi, pa so ugotovitve prispevka mestoma presenetljive. Najprej, med samozaposlenimi je večji delež moških. To bi morda lahko pojasnjevali s tem, da gre za dela, ki ponavadi potekajo v težjih delovnih in socialnih razmerah kot običajne zaposlitve, je pa ta ugotovitev lahko vseeno presenetljiva, saj kaže, da vsaj med samozaposlitvami ni prevladujoč delež t.i. feminiziranih poklicev,

kot so poklici v vzgoji in izobraževanju, socialnem varstvu, zdravstvu, kulturi, medijih, pravosodju in bančništvu (glej npr. Jesenovec, 2004; Čeman, 2010).

Dalje, ugotovitve so jasno pokazale, da se delež samozaposlenih s starostjo zmanjšuje, delež »pravih« prekarnih oblik dela pa povečuje. To smo v prispevku razlagali skozi trditev, da gre pri prvih za konkurenčno obliko »pravim« zaposlitvam, ki je z njimi tudi starostno primerljiva, pri slednjih pa za dopolnilno obliko, ki dobi večji pomen s tem, ko vprašani preneha biti zaposlen ali samozaposlen.

Pri izobrazbi lahko opazimo razliko med Slovenijo in povprečjem držav SHARE: v Sloveniji je med prekarnimi delavci večji delež visoko izobraženih, medtem ko je pri povprečju držav ravno obratno, v tej skupini je tam večji delež tistih, ki imajo le osnovnošolsko izobrazbo.

Opazili smo tudi manjše razlike med samozaposlenimi in prekarnimi delavci glede zakonskega stanu, ki pa smo jih pojasnjevali skozi učinke starostne skupine in območja bivanja.

Zanimive pa so ugotovitve glede dohodka. Čeprav je jasno, da imajo zaposleni višji dejanski dohodek kot obe drugi skupini, pa je zanimivo, da v povprečju držav SHARE zaposleni ne izstopajo posebej glede subjektivne zaznave dohodka, še več: v primeru Slovenije imajo tako samozaposleni kot prekarni delavci boljšo subjektivno zaznavo dohodka kot zaposleni. To predstavlja uganko, ki je članek zaenkrat ni bil zmožen zadovoljivo pojasniti, v prispevku pa smo nakazali nekatere možne poti razlage tega opažanja.

Končno, pokazali smo, da je na primeru evropskih podatkov samozaposlitev pogostejša v ruralnih, »pravo« prekarno delo pa v urbanih okoljih, kar je še posebej izrazito v Sloveniji. Razlago tega vidimo v prekarnem delu kot značilnosti sodobne urbane pokrajine, medtem ko so samozaposlitve velikokrat vezane na ruralno okolje in na nadomestne zaposlitve v teh predelih držav.

Povedano ima pomembne posledice za razmišljanje o prekarnem delu nasploh, saj smo preverili nekaj splošnih trditev glede takšnih oblik dela in pokazali, da nekatere med njimi (glede dohodka, izobrazbe in spolne strukture) niso povsem v skladu z empiričnimi podatki. Naš nasvet je, da se pred vpeljevanjem potrebnih ukrepov na tem področju podrobneje kot doslej posveti ugotavljanju dejanskih empiričnih podatkov o različnih oblikah prekarnega dela in šele nato sprejema daljnosežnejše ukrepe. Velikokrat bodo ti zato lahko boljše ciljani in bodo z njimi lažje dosežene potrebne spremembe na teh področjih.

Literatura

- Cardoso, P.M., Erdinc, I., Horemans, J., Lavery, S. (2014): *Precarious Employment in Europe*. Brussels: FEPS Young Academics Network.
- Čeman, S. (2010): *Emocionalno delo moških v feminiziranih poklicih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Društvo Asociacija (2010): *Ocena stroškov dela za samozaposlene v kulturi: strokovna analiza*. Ljubljana: Društvo Asociacija.
- Društvo Asociacija, Odprta zbornica za sodobno umetnost in Društvo novinarjev Slovenije (2013): *Ocena učinkov nove zakonodaje (Zakon o dohodnini, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju) na samozaposlene v kulturi in samostojne novinarje*. Ljubljana: Društvo Asociacija.
- ESOPE (2004): *Precarious Employment in Europe: A Comparative Study of Labour Market related Risks in Flexible Economies*. Brussels: European Commission.
- Gubenšek, T. (2013): *Davčni vidiki prekarnega dela v Sloveniji*. Diplomsko delo. Maribor: Pravna fakulteta.
- Letourneux, V. (1998): *Precarious Employment and Working Conditions in Europe*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- Jesenovec, J. (2004): *Moški v feminiziranih poklicih. Primer prodajalec-prodajalka*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Rodgers, G., Rodgers, J., (ur., 1989): *Precarious Jobs in Labour Market Regulation: The Growth of Atypical Employment in Western Europe*. Bruselj: International Institute for Labour Studies and Free University of Brussels.
- Statistični urad Republike Slovenije (2004): *PROJEKT STATISTIKE RAZVOJA PODEŽELJA. Kakovost življenja in raznolikost gospodarskih dejavnosti na podeželju*. Dostopno na: http://www.stat.si/tema_splosno_upravno_podezelje_predstavitev.asp, dostop: 6. februar 2015.
- Tucker, D. (2002): »Precarious« Non-Standard Employment: *A Review of the Literature*. Wellington: Labour Market Policy Group.